

Po stopách Stanislava Mentla z Malé Losenice do vinohradské nemocnice

Pavel Čech

SOUHRN

Klíčová slova:

Biotypologie
Československá/Česká kardiologická společnost
Kardiologie
Mentlový prášky
Ministr veřejného zdravotnictví
Stanislav Mentl

U příležitosti loňského 100. výročí promoce Stanislava Mentla (1894–1981) i 50. výročí jeho odchodu na odpočinek po půlstoletém působení na polích kardiologie, biotypologie, antropologie i lázeňství jsou zde připomínány jeho zemědělské kořeny a první polovina života včetně studijních let v Praze, práce na srdečním oddělení univerzitní polikliniky i podíl na založení a vedení Československé kardiologické společnosti i Československé biotypologické společnosti a vedení prvního našeho lůžkového srdečního oddělení až k funkci ministra veřejného zdravotnictví ve 12denní vládě generála Syrového, jež po vyhlášení a příkladném provedení všeobecné mobilizace nepřežila mnichovský diktát (druhá polovina života od poválečného sestupu a pádu předsedy České kardiologické společnosti až k posmrtné rehabilitaci zaslouhuje zvláštního pojednání).

ABSTRACT

Keywords:

Biotypology
Cardiology
Czechoslovak/Czech Society of Cardiology
Mentl's pills
Minister of Public Health
Stanislav Mentl

On the occasion of last-year graduation centennial as well as the 50th retirement anniversary of Stanislav Mentl (1894–1981) after a half-century activity in the fields of cardiology, biotypology, anthropology, and balneology, his peasant roots and the first half of his life are remembered here including the study years in Prague, the work at the Cardiology Department of the University Outpatient Clinic as well as the involvement in the founding of the Czechoslovak Society of Cardiology and the Czechoslovak Biotypological Society and the direction of our first inpatient cardiological ward up to the participation as the Minister of Public Health in Jan Syrový's 12-day government that declared and successfully performed general mobilization but did not survive the Munich diktat (the other half of the life from the post-war decline and fall of the Czech Society of Cardiology President up to his posthumous rehabilitation deserves a separate treatise).

Úvod

Pouhých 40 let uplyne 12. září 2021 od skonu někdejšího předsedy České kardiologické společnosti; přesto už 10. listopadu 2019, v den 125. výročí narození, byl hrob profesora Stanislava Mentla (obr. 1) v 18. oddělení II. obecního hřbitova na pražských Olšanech pokryt zetlelým listím a figurální reliéf na zašlé pískovcové stěle se vytrácel, tak jako se tento kardiolog vytrácí z historické paměti. Loňské 100. výročí jeho promoce a 50. výročí odchodu na odpočinek nabízejí příležitost ke stručné připomínce.

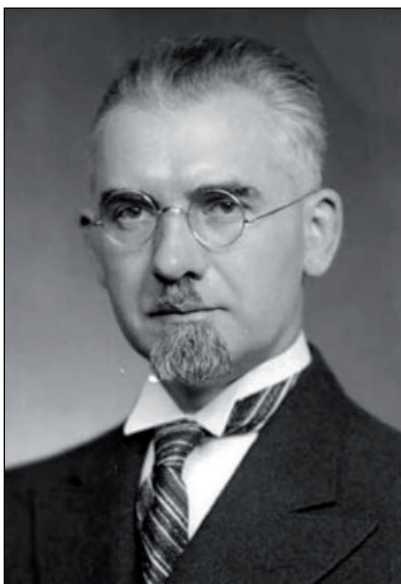
Předkové

Kořeny mateřské i otcovské strany Mentlova rodu spočívají hluboko v zemědělské půdě jihovýchodních a jihozápadních Čech: matka proslulého rodáka z Malé Losenice¹ přišla na svět v téže vsi u Příbyslavě 23. 2. 1875; toho dne ji pak římskokatolický farář Jan Holík² pokřtil jménem Valburga^{1,3–5} po svatě benediktinské léčitelce, přičemž v matrice narozených to jméno poněkud zčeštil na „Valburka“. Dívčin otec Jan Luncar, rolník v Malé Losenici č. 7, byl synem velkolosenického celolánika Matěje Luncara a jeho ženy Kateřiny, pocházející „z Lisy“ (míněna zřejmě víska Lysá, dnes část obce Horní Krupá) nedaleko Německého (dnes Havlíčkova) Brodu. Valburžina matka Marie, rozená Havlíčková, byla dcerou nízkovského celolánika Matěje Havlíčka a jeho ženy Anežky, rozené Zikmundové, rovněž z Nízkova.²

V Malé Losenici č. 33 žijící Valburga Luncarová se tři měsíce před dovršením 20 let provdala za svobodného katolíka o 18 let staršího; byl to Hynek,^{1,3,5} vzácně Ignác⁶ Mentl, c. k. četnický závodčí (hodností rovný rotnému v armádě) z Ratají v soudním okrese Uhřetěves Janovice,³ domovskými příslušný do Horažďovic⁵ a narozený 15. 12. 1856 v „Oujezdě“^{5,6} u Chanovic na Horažďovicku. Hynkův otec, újezdský domkář Josef Mentl, byl synem chanovického domkáře Vojtěcha Mentla a Anny, rozené Netušilové z Chanovic; Hynkova matka Kateřina byla dcerou velkoborského podruha Jana Němce a Kateřiny, rozené Šimoníkové ze Svěradic.⁶

Stanislav

Na klopotné cestě k oltáři museli Hynek a těhotná nezletilá Valburga po trojím prohlášení při vojenských farních službách Božích v Praze (28. 10., 1. 11. a 4. 11. 1894) získat prominutí II. a III. prohlášky postupně od okresního hejtmanství v Kutné Hoře (9. 11. 1894), od okresního hejtmanství v Chotěboři (12. 11. 1894) a od Nejdůstojnější biskupské konzistoře v Hradci Králové (20. 11. 1894), než byli 25. 11. 1894 ve velkolosenickém farním kostele sv. Jakuba Většího „prohlášeni jedenkrát za třikrát“ a 27. 11. 1894 nejprve výměnkář z Malé Losenice č. 7 Jan Luncar před zraky rolníka Josefa Luncara z téhož domu a rolníka Josefa Řezníčka z Polničky v matrice podepsal, že „nezletilé dceři své, nevěště, dává u přítomnosti svědkův svatebních k tomuto sňatku své otcovské povolení“, a teprve potom byli farářem

Obr. 1 – Prof. MUDr. Stanislav Mentl druhý den po jmenování ministrem a několik hodin před vyhlášením všeobecné mobilizace

Obr. 2 – Prof. MUDr. Václav Libenský, ordinář poliklinického oddělení pro choroby srdeční a röntgenologii (od roku 1920), nadto přednosta celé polikliniky (od roku 1923) a předseda Čs. kardiologické společnosti (od roku 1929)

Janem Holíkem konečně oddání.³ Jenže synek Stanislav tak dlouho čekat nemohl: mezi kutnohorským a chotěbořským prominutím tu vleklou úřední mašinerii předběhl a narodil se v Malé Losenici 10. 11. 1894¹ – v den svatby rodičů byl tedy už dva a půl týdne stár. Šestnáct měsíců nato (16. 3. 1896) mu v domě č. 63 v otcově působišti Ratajích přibyla sestra Anna (zemřela pak v Brně 10. 2. 1950).⁴

Gymnazista v Kolíně, medik v Praze, voják na Slovensku

14. 7. 1913^{7,8} složil Stanislav maturitu na gymnáziu v Kolíně,^{1,7,8} načež se vydal studovat do Prahy a celá rodina ho následovala tam – přesněji do Vršovic (jež se součástí Prahy stanou až o devět let později). Hynek Mentl, armádnímu rotmistrovi hodností rovný c. k. četnický strážmistr, toho času už ve výslužbě,^{1,5} je v policejní přihlášce z 29. 11. 1913 se ženou i oběma dětmi zapsán na adrese Vršovice č. p. 605.⁵

Za studií na Lékařské fakultě české Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze pracoval Stanislav na infekčním a interním oddělení i na prosektuře České dětské nemocnice.⁷ Dne 6. července 1916 vykonal 1. rigorózní zkoušku.¹ Ve zdařilých ilustracích pohříchu nikdy nevydaného atlasu připravovaného profesorem patologické anatomie a všeobecné a pokusné patologie Rudolfem Kimlou (1866–1950) projevil výrazné kreslířské vlohy.⁹ Několik let¹⁰ působil po kolegovi Bohumilu Prusíkovi (1886–1964) a před kolegou Ladislavem Borovanským (1897–1971) jako knihovník spolku mediků.^{9,10}

Na samém prahu republiky v listopadu 1918 vstoupil student Mentl dobrovolně do československé armády obsazující Slovensko a tam v hodnosti zdravotního poručíka sloužil v 6. železniční setnině do 30. 6. 1919.¹¹ Ve dnech 13. 1. a 9. 3. 1920 vykonal 2. a 3. rigorózní zkoušku.¹ Vo-

jenskou lékařskou službu měl nastoupit i po promoci; jako demonstrátor Ústavu pro všeobecnou a pokusnou patologii české univerzity však 25. 2. 1920 požádal o zproštění služby a přednosta ústavu prof. Kimla žádost spolupodepsal. V dokumentu je zaznamenána adresa Mentlova bydliště Slovenská 1726/27 na Královských Vinohradech,¹¹ tehdy mladém satelitním velkoměstě, až do roku 1922 mimopražském stejně jako Vršovice.

Dne 20. 3. 1920, měsíc po přijetí „lex Mareš“ (zákona č. 135/1920 Sb., jenž z názvu České univerzity Karlo-Ferdinandovy vypustil jméno jejího obnovitele Ferdinanda III.), byl Stanislav Mentl promován (MUDr.) bakteriologem, objevitelem antibiotika pyocyaninu prof. Ivanem Honlem (1866–1936).¹

Asistent univerzitní polikliniky

Výnosem ministerstva školství a národní osvěty (MŠaNO) z 29. 5. 1920¹¹ byl doktor Mentl jmenován asistentem Polikliniky University Karlovy,^{7,12} krátce předtím otevřené v secesním nájemním domě U Kheilů v Myslíkově ulici 208/7 na pražském Novém Městě,¹³ řízené zpočátku internistou prof. Janem Hnátkem (1865–1923) a po jeho smrti internistou prof. Václavem Libenským (1877–1938, obr. 2),¹⁴ jenž tu přitom už od 29. 3. 1920 působil také jako ordinář poliklinického oddělení pro choroby srdeční a röntgenologii.⁷ Pod vlivem tohoto průkopníka české kardiologie^{12,15} zaměřoval asistent jeho oddělení Mentl své studium vnitřních nemocí¹² především na rentgenologické, farmakologické, klinickodiagnostické a sociálnělékařské otázky kardiologie, přičemž ve vnitřním lékařství se zdokonaloval současně i na Pelnářově II. lékařské klinice a své vzdělání v experimentální patologii dále prohluboval v ústavu profesora Kimly.¹⁰ Roku 1921⁷ podnikl studijní cestu do Vídně.^{7,8}

Hlavní redaktor Praktického lékaře

Po raných pracích o terapeutickém užití Röntgenova záření (Léčení vnitřních chorob paprsky Röntgenovými: souborný referát. Prakt Lek 1921;1(5):75–76) publikoval 1. 4. 1922 svou kardiologickou prvotinu, v níž zpracoval poznatky o důsledcích pandemie španělské chřipky v letech 1918 a 1919 (Srdce po chřipce. Cas Lek Ces 1922;61(13):278–280,306–308,326–329,352–355). Téhož roku se oženil; 18. 7. 1922 MŠaNO „svoluje, aby asistent tamního poliklinického ústavu Dr. Mentl ponechán byl na svém místě, třebaže uzavřel sňatek manželský“.¹¹

Od prvních let zaujímá kardiologická tematika v jeho literární produkci přední místo (O změnách polohy a velikosti levé předsíně srdeční v průběhu zúžení levého ústí žilního. Cas Lek Ces 1924;63(17):653–663. – Příspěvek k diferenciální diagnostice Flintova příznaku. Cas Lek Ces 1925;64(11–14):405–409,456–459,506–509,532–538. – Kombinace chlopenních vad mezi ústím mitrálním a aortálním v nálezech skiaskopických. Cas Lek Ces 1926;65(8,9):277–284,342–351. – O významu dědičnosti pro vznik a průběh nemocí srdce a cév. Prakt Lek 1926;6(12):687–692). Od 1. čísla 5. ročníku (1925) byl hlavním redaktorem Praktického lékaře, časopisu pro další vzdělávání lékařů.

Odborný lékař pro choroby vnitřní v Praze XII

Profesor Libenský tehdy v adaptovaném poděbradském hotelu U krále Jiřího jako přednosta od roku 1924 budoval a 26. 4. 1926 otevřel⁷ Vyšetřovací a léčebný ústav,^{7,16} jímž založil proslulost tamních lázní (dodnes potvrzovanou sloganem „Na srdce jsou Poděbrady“). A právě téhož dne měla doktoru Mentlovi na univerzitní poliklinice skončit asistentura, on však už 19. 1. 1926 požádal o její prodloužení a profesor Libenský k žádosti připojil svou přímluvu.¹¹ Téhož roku⁷ se Mentl přestěhoval do vinohradské Mánesovy 1643/92¹¹ a jako odborný lékař pro choroby vnitřní zahájil soukromou praxi (bude ji smět provozovat jen do roku 1951) v Praze XII,¹¹ což bylo římské číslo pro celé Královské Vinohrady. Roku 1926 publikoval ve francouzštině článek o účinku mikrobiálních toxinů na oddělené srdce (L'action des toxines microbiennes sur le coeur isolé. C Rend Soc Biol Paris 1926), v Amsterdamu na III. mezinárodním kongresu věnovaném první pomoci a záchranářství přednášel francouzsky o prevenci fatálních zdravotních následků sportování (La prévention des suites funestes pour la santé entraînées par le sport. III. Congrès international de premier secours et de sauvetage. Amsterdam 1926) a stal se aktivním účastníkem pravidelných sjezdů francouzských internistů.¹⁰

Docent

V zahraničí pak studoval vliv bakteriotoxinů (zejména difterotoxinu) na srdce teplokrevných a reaktivitu intoxikovaných srdcí na kardiotonika; příslušnou techniku si osvojil v bruselské laboratoři jejího vynálezce Petera deMoora. Za půlročního pobytu v Paříži mu byli mentory průkopník imunologie a experimentální patologie Georges Henri Roger (1860–1946), objevitel pravé polycytemie Louis Henri Vaquez (1860–1936), autor prvního klinického popisu infarktu myokardu u živé osoby Camille Lian (1882–1969) i pracovníci Pasteurova ústavu.¹⁰ Plodem tohoto studia je

habilitační práce (O příčinách poruch krevního oběhu při infekčních chorobách. I. O vlivu bakteriálních toxinů na činnost myokardu. O podstatě smrti srdeční v počátečním období difterie. II. O změnách reaktivity myokardu na kardiotonika vlivem předchozího účinku toxických bouillonů bakteriálních. Sb Lek 1928). Poté Mentl pronesl a 5. 7. 1928 publikoval habilitační přednášku (Cena pulsave pro skiaskopické posuzování srdce a cév. Prakt Lek 1928;8(13):449–451), 10. 9.⁷ 1928 byl pak habilitován pro patologii a terapii nemocí vnitřních.^{7,8,12}

Zakládající člen Československé kardiologické společnosti

Především zásluhou přednosta pražské polikliniky a prvního profesora kardiologie na Univerzitě Karlově (1926) Václava Libenského¹⁷ byla koncem roku 1929 založena Československá kardiologická společnost (ČKS),^{17–20} po americké (1924) a německé (1927) 3. na světě a 2. v Evropě.¹⁷ Na ustavující valné hromadě 13. 12. 1929^{18,19} v posluchárně univerzitní polikliniky přijalo 54 členů¹⁹ včetně docenta Mentla^{18,19} tištěné stanovy ČKS. Předseda přípravného výboru, pediatr prof. Matěj Pešina (1861–1943), přednesl pak motivy založení ČKS, prof. Libenský představil její program, děkan prof. Ondřej Schrutz (1865–1932) připomněl kardiologickou tradici Maixnerovy a Thomayerovy polikliniky a zdůraznil potřebu vývoje specializace se zřetelem k praktické medicíně. Při závěrečné volbě výboru ČKS se skrutátory prof. Eiselt, doc. Hübschmannem a as. Karáskem uspěla celá Pešinovým přípravným výborem navržená kandidátka¹⁹ (předseda: prof. Libenský; místopředsedové: prof. Hynek, prof. Hanák, prof. Bouček; členové výboru: prof. Mladějovský, prof. Jerie, prof. Jirásek, prof. Velich, doc. Václav Jedlička, doc. Weber, doc. Mentl, prim. Řehoř, as. Brumlík; náhradníci: pplk. Hromádka, as. Janoušek, as. Jaroslav Procházka; revizoři: dr. Vondrovic, dr. Štandl). Spolu s ostatními kandidáty se tedy členem výboru ČKS^{18,19} stal i Stanislav Mentl;¹⁸ byl zvolen zapisovatelem.^{17,21,22} O 15 let později konstatoval prof. Klement Weber (1890–1971), že ČKS v Mentlovi „našla pracovníka nejen vynikající kardiologické úrovně vědecké, ale i mimořádně způsobilosti organizační, a nad to pracovníka, který si pro svou činnost v Kardiologické společnosti přinesl zcela ujasněnou představu o tom, co tato Společnost má a může vykonat i po stránce výchovné a po stránce sociálně zdravotní – a také, jak to může vykonat“.²³

Sjezdový tajemník a mimořádný profesor

Od roku 1931 bydlel docent Mentl na vinohradské adrese U Riegrových sadů (dnešní Chopinova) 1533/2.^{11,24} V Poděbradech byl tehdy Hyrossův zámek z iniciativy profesora Libenského přeměněn v Nový vyšetřovací a léčebný ústav a ten otevřen roku 1932.¹⁶

Dne 5. 7. 1932 oznámili profesori Libenský a Kristián Hynek (1879–1960) v Praktickém lékaři, že „na letnici“ (tedy 4.–5. 6.) 1933 uspořádá ČKS v Praze kardiologický sjezd se zajištěnou aktivní účastí domácích pracovníků i zvaných hostů z ciziny, jehož jediným tématem bude fyziologie a patologie myokardu; závěrem sdělili: „Přihlášky přijímá a dotazy zodpoví sjezdový tajemník doc. dr. S.

Mentl.²⁵ Jak ten potom (častěji titulován jako „generální sekretář“^{7,10,15}) o zdar historicky prvního mezinárodního kardiologického kongresu¹⁷ pečoval, svědčí kolega Karel Svoboda: „Neobyčejný úspěch tohoto sjezdu byl především ovocem jeho práce...“ Mentl si podle zmíněného pamětníka získal „jak svou vědeckou účastí, tak organizací a společenskou úrovní sjezdu mimořádných zásluh o dobré jméno české kardiologie“.¹⁰

Dne 31. 10.⁷ 1933 byl jmenován nehonorenovaným mimořádným profesorem patologie a terapie nemocí vnitřních^{7,8} na I. lékařské klinice.⁷ S českými kolegy publikoval ve francouzštině práci o významu cholesterolu pro účinek vápníku na myokard (Importance du cholestérol pour l'action du calcium sur le muscle cardiaque. Arch Internat Physiol 1934;40(2):158–172, s F. Karáskem a V. Krutou). Žák Libenského se ovšem věnoval také lázeňské tematice (Vliv lázeňské léčby na celkový stav organismu, jeho profylaxi a rekonvalescenční stavy: lázeňská léčba nemocí žláz s vnitřní sekrecí. Praha: [s.n.], 1935:11).

Zakladatel vinohradské kardiologie

Z podnětu ředitelství podniku Státní lázně bylo v dubnu^{26,27} 1935^{26–28} při interně^{26,27} vinohradské nemocnice^{26–28} v pavilonu D²⁸ zřízeno lůžkové srdeční oddělení^{7,8,12,15,28} – první v Československu^{15,21,22} – a zaměřeno na evidenci pacientů státních lázní, zpracovávání vědeckého materiálu z provozu lázní a výchovu lázeňských lékařů.^{26,27} Na skrovně zařízené oddělení s nízkým počtem lůžek,¹⁵ v diagnostice omezené na fyzikální vyšetření, rtg hrudníku a primitivní EKG, ve farmakoterapii pak na pouhou desítku léků a jejich kombinací²⁷ byl jako přednosta povolán neplacený mimořádný profesor Stanislav Mentl.^{7,8,10,12,15} Živen výnosnou soukromou praxí působil tu bezplatně celých deset let (1935–1945) až do nedobrovolného odchodu.^{21,22} Od počátku dbal o udržení pracoviště „na klinické výši“ a nadto pečoval o kardiologické vzdělávání subalterních lékařů ostatních oddělení nemocnice „diskusními schůzkami s demonstrací případů, soubornými přehledy jednotlivých kapitol z terapie, elektrodiagnostiky, klinické diagnostiky a nauky konstituční“.¹⁰ On i jeho asistent Všetěčka prosluli laskavým přístupem ke každému pacientovi.¹⁷ K tlumení vegetativního systému při funkčních obtížích většiny kardiaků „začínal profesor Stanislav Mentl každý recept předpisem malé dávky luminalu a výtažku rulíku“, k nimž do magistraliter připravovaných prášků přidával další léky podle potřeby.¹⁷ Tyto tzv. Mentlovy prášky²⁸ zůstaly na farmakoterapeutickém repertoáru vinohradského srdečního oddělení i po jeho vyhazování z nemocnice a velmi se osvědčily v dobách nedostatku antianginóz v 70. letech.²⁸

Biotypolog

Pojetí člověka ve zdraví i nemoci jako nedílného celku všech funkcí přivedlo Mentla ke studiu lidské konstituce, již později definoval jako „soubor všech trvalých vlastností jedince, tělesných i duševních, vrozených i získaných,“ a k vedení semestrálního kursu (Význam konstituční dispozice pro vznik a léčení vnitřních chorob) s publikovanou úvodní přednáškou (Nauka o konstituci a její cena

pro lékaře v praxi. Prakt Lek 1934;14(20):545–548). Mentl se přičinil o uspořádání prvního lékařského sjezdu věnovaného výhradně lidské konstituci (14. a 15. 11. 1936 ve Zlíně) a v jeho závěru navrhl založení České společnosti biotypologické (ČSB), pro členství v níž mezitím získal lékařské, pedagogické a další pracovníky i kontakty s předáky pařížské Sociétés de Biotypologie. Na ustavující valné hromadě 27. dubna 1937 funkci předsedy nepřijal; byl pak zvolen místopředsedou ČSB.²⁹

Ministr

Za soumraku 1. republiky dospěl život profesora Stanislava Mentla do poloviny a jeho dráha dosáhla společenského vrcholu necelými dvěma týdny (22. 9.–4. 10. 1938) ve funkci ministra veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy v 1. vládě generála Jana Syrového (1888–1970), jež 23. 9. vyhlásila všeobecnou mobilizaci, 30. 9. přes výhrady ministrů Bukovského, Zenkla a Mentla přijala bez hlasování mnichovskou dohodu Hitlera, Mussoliniho, Chamberlaina a Daladier a čtyři dny nato jako poslední vláda 1. republiky padla. 10. 12. 1938 zemřel profesor Libenský; po něm pak profesor Mentl ke své dosavadní práci na Vinohradech navíc převzal vedení srdečních lázní v Poděbradech a nástupcem Libenského se stal i jako přednosta srdečního a rentgenologického oddělení české polikliniky.¹⁰

Epilog

Druhý poločas života přinesl profesorovi Mentlovi, bydlícímu tehdy v Londýnské 609/50, nejprve další vrchol kariéry – funkci předsedy České kardiologické společnosti (1942–1946).²² Pak ale na něho čekal už jen sestup a pád – zbavení míst přednosta v nemocnici, na univerzitní poliklinice i v lázních, odnětí venia legendi a zbavení profesury³⁰ i soukromé praxe... Naštěstí v ambulantním terénu ONP i OÚNZ byl důchodce kardiolog Mentl vždy vítán, a tak tam sloužil až do svých 76 let.⁷ Za jakobínské dílo akčního výboru v „očistě lékařské fakulty Karlovy university v Praze od reakčních živlů“³⁰ se však polistopadová rehabilitační komise stihla omluvit už jen jeho vdově.²²

MUDr. Pavel Čech,

Kabinet dějin lékařství, 3. lékařská fakulta Univerzity Karlovy, Praha, e-mail: pavel.cech@lf3.cuni.cz

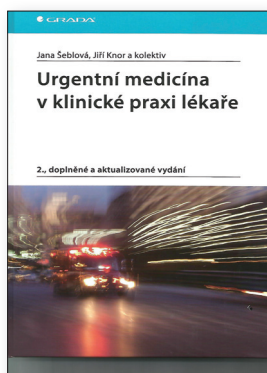
Literatura

1. Archiv Univerzity Karlovy, fond Matriky Univerzity Karlovy, inventární číslo 4, Matrika doktorů české Karlo-Ferdinandovy university / Univerzity Karlovy, IV:1731.
2. Moravský zemský archiv v Brně, Kniha narozených v Malé Losenici r. 1875, okr. hejtmanství Polná, kraj Čáslavský, XX:100.
3. Moravský zemský archiv v Brně, Kniha oddaných z Malé Losenice roku 1894, okres. hejtmanství Chotěboř, kraj Čáslavský, XXIV:49.
4. Státní oblastní archiv v Praze, Matrika narozených a pokřtěných, Rataje nad Sázavou 20, N 1891–1905:314.
5. Národní archiv, Policejní ředitelství I, konskripce, kart.388, obr.168.
6. Státní oblastní archiv v Plzni, Matrica Baptizatorum ecclesiae parochialis Chanovicensis, Tom IV., ab anno Domini 1847–1870:46.
7. Biografický slovník pražské lékařské fakulty. Díl 2. L–Ž. Praha: Univerzita Karlova, 1993:148, 171–172.
8. Koutník B, ed. Československo – biografie, sv. 2. I–Ř, série 20. Praha: Státní tiskárna, 1939:nečisl.

9. B. Š. Prof Dr Stanislav Mentl padesátníkem. *Prakt Lek* 1944;24:415–416.
10. Svoboda K. Stanislav Mentl padesátníkem. *Cas Lek Ces* 1944;83:1361–1362.
11. Archiv Univerzity Karlovy, osobní spis č. 800, MUDr. Stanislav Mentl.
12. hs. Mentl Stanislav MUDr. In: Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k Velikému Ottovu slovníku naučnému IV/1: Majonéza–Odžakov. Praha: J. Otto, 1936:185.
13. Baťková R, ed. Umělecké památky Prahy: Nové Město, Vyšehrad. Praha: Academia, 1998:254–255.
14. Svobodný P. Lékařská fakulta 1918–1945. In: Havránek J, Pousta Z, eds. Dějiny Univerzity Karlovy IV. Praha: Univerzita Karlova – Karolinum, 1998:115.
15. Všeticka Č. Věstník českých lékařů 1944;56:631–632.
16. Hrabětová J. Poděbrady – město mého srdce III. Obrázky z kulturních dějin. Praha: Nakladatelství Ostrov, 2013:223.
17. Fejfar Z. Předchůdci dnešní kardiologie. In: Fejfar Z. et al. Česká kardiologie a kardiologové. Črty z historie. Praha: Galén, 2001:21–38.
18. Ustavení Československé kardiologické společnosti. *Prakt Lek* 1929;9:893.
19. Ustavující valná hromada Československé kardiologické společnosti v Praze. *Cas Lek Ces* 1930;69:34.
20. Aschermann M, Widimský J. 80. výročí založení Československé a České kardiologické společnosti. *Cor Vasa* 2009;51:664–669.
21. Fejfar Z. Stanislav Mentl (1894–1981). *Sb Lek* 1994;95:253–260.
22. Fejfar Z. Prof. MUDr. Stanislav Mentl – spoluzakladatel Československé kardiologické společnosti. *Cor Vasa* 1994;36:K123–K127.
23. Weber K. Profesor Mentl a Česká kardiologická společnost. *Cas Lek Ces* 1944;83:1362–1364.
24. Adresář hlav. města Prahy. Praha: Státní tiskárna, 1936:203.
25. Zprávy: Československá kardiologická společnost... *Prakt Lek* 1932;12:400.
26. Národní archiv, fondy ministerstva zdravotnictví 1918–1938, V/9/198, kart. 640.
27. Niklíček L, Manová I. Z dějin Vinohradské nemocnice v období kapitalismu. *Československé zdravotnictví* 1977;25:326–333,464–472.
28. Málková J, Straka Z, Gregor P, et al. 75 let kardiologie na Královských Vinohradech. *Cor Vasa* 2010;52(Suppl 1):7–11.
29. Krajník B. Prof. dr. Stanislav Mentl a Česká společnost biotypologická. *Cas Lek Ces* 1944;83:1364.
30. Anonym. Očista lékařské fakulty Karlovy university v Praze od reakčních živlů. *Věstník československých lékařů* 1948;60:537–538.

Zpráva o knize

Jana Šeblová, Jiří Knor a kolektiv: Urgentní medicína v klinické praxi lékaře

Praha, Grada Publishing, a.s., 2018, 479 s.

Vydání druhé, doplněné a aktualizované,

formát 260 × 175 mm, barevný výtisk, tvrdá vazba.

ISBN 978-80-271-2145-8 (pdf), ISBN 978-80-271-0596-0 (print).

Cena: 740 Kč.

O tomto titulu referuji již podruhé. Poprvé kniha vyšla v roce 2013 (zpráva v *Cor et Vasa* 2015;57:379). Byla úspěšná, a tak byla brzy rozebrána. Po pěti letech vychází druhé vydání. V něm došlo k některým významnějším změnám: zvýšil se počet stran ze 400 na 479, počet kapitol z 15 na 18, autorů je 14 oproti 13, zvýšil se počet tabulek i obrázků. Odborný text byl doplněn a aktualizován.

Jak vypadá obsah knihy? Kapitoly jsou řazeny v tomto pořadí: 1. Urgentní medicína jako svébytná lékařská specializace (12 s.), 2. Operační řízení zdravotnické záchranné služby (17 s.), 3. Patofyziologie kritických stavů – šok, srdeční zástava (29 s.), 4. Monitorování v urgentní medicíně (27 s.), 5. Farmakoterapie urgentních stavů (14 s.), 6. Neodkladná resuscitace (45 s.), 7. Dechová nedostatečnost v urgentní medicíně (22 s.), 8. Poruchy vědomí a křeče (bezvědomí, kolapsy, synkopy, deliria, křečové stavy) (20 s.), 9. Závažný úraz (28 s.), 10. Akutní cévní mozkové příhody (19 s.), 11. Kardiologická problematika v urgentní medicíně (48 s.), 12. Gynekologická a porodnická problematika v urgentní medicíně (46 s.), 13. Akutní stavy u dětí (26 s.), 14. Intoxikace v urgentní medicíně (24 s.), 15. Psychosociální urgency (19 s.), 16. Geriatrická problematika v urgentní medicíně (24 s.), 17. Problematika závažných infekcí v urgentní medicíně (10 s.). Poslední, 18. kapitolou jsou Rizika urgentní medicíny, právní pasti (8 s.). Následuje seznam zkratk (6 s.), dvousloupcový rejstřík (10 s.) a český a anglický závěr (1 + 1 s.). Text je doplněn 68 tabulkami a ilustrován 130 černobílými a barevnými

obrázky. Část z nich je na vložené barevné příloze mezi stránkami 192–193. Literatura je uváděna za každou kapitolou, někdy dosti rozsáhlá a ne vždy aktuální.

Některé kapitoly byly přejaty z prvního vydání beze změn, přibýly kapitoly 6, 16 a 17. Oživením odborného textu je i 34 kazuistik (v prvním vydání 27), odlišených od textu barevným podkladem.

Obsahově bylo avizované téma vyčerpáno. Jednotlivé kapitoly jsou rozsahově proporcionální, text je srozumitelný, i když někde zachází do značných podrobností. Také styl češtiny se u různých autorů poněkud liší.

Nakladatelství Grada Publishing vypravilo tuto knihu ve velmi dobré kvalitě.

Komu knihu doporučit?

Lékařům všech specializací, kteří se setkávají s nemocnými v urgentních stavech. Kniha by také měla být k dispozici na příjmových ambulancích všech klinických pracovišť, aby se službu mající lékař mohl ujistit, že učinil vše potřebné. A na otázku, zda si má tuto knihu koupit ambulantní lékař, mohu – tak jak píše v předmluvě prof. MUDr. Vladimír Černý, Ph.D. – s klidným svědomím odpovědět, že lepší knihu k dané problematice u nás nenajde.

Prof. MUDr. Jan Petrášek, DrSc.,
III. interní klinika, 1. lékařská fakulta Univerzity
Karlovy a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze,
e-mail: jvpetr@email.cz